

Verstandelijk beperkt en ook nog misbruikt!

AMW Coppus MD, PhD
Toniie.Coppus@radboudumc.nl

Radboudumc

Verstandelijk beperkt en ook nog misbruikt!

- I. Inleiding
- II. Mensen met een verstandelijke beperking
- III. Definitie: Seksueel Misbruik
- IV. De kwetsbaarheid
- V. Aanpak

Pagina 2

SFG, 11 april, Coppus, Nijmegen

Radboudumc

I. Inleiding

Casus Sabine:

- 22 jaar
- Autistisch
- Verstandelijke leeftijd 4 jaar
- Sociaal-emotioneel 1,5 jaar

Pagina 3

SFG, 11 april, Coppus, Nijmegen

Radboudumc

II. Mensen met een verstandelijke beperking

Definitie verstandelijke handicap (DSM-IV)

- Een beneden gemiddeld IQ
- Gelijktijdig aanwezige tekorten in of beperkingen van het huidige aanpassingsgedrag (d.w.z. of betrokkene erin slaagt te voldoen aan de standaarden die bij zijn of haar leeftijd verwacht kunnen worden binnen zijn of haar culturele achtergrond)
- Ontstaan voor het 18 jaar

Pagina 4

SFG, 11 april, Coppus, Nijmegen

Radboudumc

II. Mensen met een verstandelijke beperking

Een beneden gemiddeld IQ

IQ = Intelligentie Quotiënt

$\frac{\text{Verstandelijke leeftijd}}{\text{kalender leeftijd}} \times 100$

Pagina 5

SFG, 11 april, Coppus, Nijmegen

Radboudumc

II. Mensen met een verstandelijke beperking

Niveau van functioneren en referentie leeftijd

IQ	beschrijving	referentie leeftijd
IQ <25	: zeer ernstig v.b.	<2jaar
IQ 25-40	: ernstig v.b.	2-4 jaar
IQ 40-55	: matig v.b.	4-6½jaar
IQ 55-70	: licht v.b.	6½-12 jaar

totaal in Nederland 142.000 mensen

IQ 70-85: zwakbegaafd: totaal 2,2 miljoen mensen

Pagina 6

SFG, 11 april, Coppus, Nijmegen

Radboudumc

II. Mensen met een verstandelijke beperking

Het aanpassingsvermogen bij verstandelijk gehandicapten is beperkt op het gebied van:

- Sociale en relationele vaardigheden
  - zorg voor jezelf
  - zorg voor het huishouden
  - functioneren in de maatschappij
  - omgang met anderen
- Emotioneel niveau van functioneren
- persoonlijkheid

Pagina 7   SFG, 11 april, Coppola, Nijmegen   **Radboud umc**

II. Mensen met een verstandelijke beperking

Grote verschillen:

Tim

- Kalenderleeftijd   19 jaar
- Lichamelijke ontwikkeling volwassenen
- Intelligentie   4 jaar
- Zelfredzaamheid   6 jaar
- Omgang met anderen   3 jaar
- Emotionele ontwikkeling   1,5 jaar

Pagina 8   SFG, 11 april, Coppola, Nijmegen   **Radboud umc**

III. Definitie

Definitie seksueel geweld/misbruik

“Elke vorm van seksueel gedrag of seksuele toenadering, in verbale, non-verbale of fysieke zin, opzettelijk of onopzettelijk, die door de persoon die het ondergaat als ongewenst of gedwongen wordt ervaren; en/of plaatsvindt binnen een ongelijke machtsverhouding.”

Pagina 9   SFG, 11 april, Coppola, Nijmegen   **Radboud umc**

III. Definitie

Seksueel misbruik kan voorkomen in verschillende relaties.

We onderscheiden seksueel geweld tussen mensen met een beperking onderling, seksueel geweld tussen een persoon met een beperking en een andere persoon zonder beperking (bekenden, verwanten, buitenstaander etc.) en seksueel geweld tussen professionals (hulpverleners) en hun cliënten.

Lammers M. 2005

Pagina 10   SFG, 11 april, Coppola, Nijmegen   **Radboud umc**

IV. Kwetsbaarheid

Prevalentie seksueel misbruik, vergelijking mensen met en zonder een verstandelijke beperking

	Verstandelijke beperking		Zonder verstandelijke beperking	
	mannen	vrouwen	mannen	vrouwen
Seksueel geweld ooit	23 %	61%	5%	33 %
Seksueel geweld voor het 16de jaar	19,3%	28,1%	9,2 %	31,4 %
Verkrachting ooit	7%	23,4 %	2,6 %	11,7 %

Bakker 2009
Berlo 2011

Pagina 11   SFG, 11 april, Coppola, Nijmegen   **Radboud umc**

IV. Kwetsbaarheid

- Levenslange afhankelijkheid;
- Fysiek en psychisch overwicht van de ander;
- Gebrek aan sociale vaardigheden, emotionele en sociale onzekerheid;
- Gebrekkige voorlichting zowel over seksualiteit als over seksueel misbruik;
- Men moet er maar aan denken!

Pagina 12   SFG, 11 april, Coppola, Nijmegen   **Radboud umc**

IV. Kwetsbaarheid

Page 13 SFG, 11 april, Coppola, Nijmegen Radboud umc

IV. Kwetsbaarheid

"Cybervictimization" slachtoffer worden via het internet

Extra kwetsbaar:

- Verstandelijke beperking
- Misbruik in het verleden
- Sociale isolatie/ eenzaamheid
- depressie

Normand 2014

Page 14 SFG, 11 april, Coppola, Nijmegen Radboud umc

IV. Kwetsbaarheid

Prevalentie gerapporteerd door mensen met een verstandelijke beperking

	Mannen (57)	Vrouwen (64)
Seksueel geweld in het afgelopen jaar		
ja	3,5	12,5
weet niet	1,8	0,0
Seksueel geweld ooit		
ja	22,8	60,9
weet niet	1,8	0,0
Seksueel geweld voor het 16^e jaar		
ja	12,3	26,6
weet niet	1,8	0,0

Beperkt weerbaar (Berlo et al. 2011)

Page 15 SFG, 11 april, Coppola, Nijmegen Radboud umc

IV. Kwetsbaarheid

Prevalentie aard seksueel geweld, gerapporteerd door mensen met een verstandelijke beperking

	Mannen (57)	Vrouwen (64)
	%	%
Kwetsende opmerkingen	33,3	42,2
Kwetsende manier aangeraakt of vastgepakt worden	33,3	59,4
Gedwongen worden zichzelf te ontkleden	8,8	25
Tegen de wil in borsten, billen of geslachtsdelen laten zien (ook op internet)	15,8	25
Gedwongen tot manuele seks	14	35,9
Poging tot verkrachting	12,3	32,8
Verkrachting	7	23,4
Minstens een van bovenstaande	43,9	71,9

Beperkt weerbaar (Berlo et al. 2011)

Page 16 SFG, 11 april, Coppola, Nijmegen Radboud umc

IV. Kwetsbaarheid

- Niet herkend/ erkend
- Niet gezien
- Niet gehoord

Niet toerekeningsvatbaar?

Page 17 SFG, 11 april, Coppola, Nijmegen Radboud umc

IV. Kwetsbaarheid

Casus Sabine

- 22 jaar, mooie meid, IQ 40, emotioneel 1,5 jaar
- Incest
- Dader niet veroordeeld.
- Gaat weer naar huis

Page 18 SFG, 11 april, Coppola, Nijmegen Radboud umc

V. Aanpak

Casus Marleen

- 26 jaar, IQ 60, emotioneel 4 jaar
- Kan niet lezen en schrijven
- Vijf keer verkracht
- Vier keer alleen een melding
- Nooit onderzocht

Page 19 SFG, 11 april, Coppus, Nijmegen Radboud umc

V. Aanpak

- Herken de man of vrouw met de verstandelijke beperking
- Herken de signalen van seksueel misbruik, zowel lichamelijk als gedragsmatig www.kennisleiingehandicapensector.nl
- Maak het misbruik bespreekbaar
- Verwijs door naar de juiste instantie
  - Acut misbruik: Centrum voor seksueel geweld
  - Misbruik in het verleden/ vage signalen: Instantie voor mensen met een verstandelijke beperking

Page 20 SFG, 11 april, Coppus, Nijmegen Radboud umc

V. Aanpak

Wat vinden mensen met een verstandelijke beperking zelf:

- Mensen met een verstandelijke beperking vinden dat er beter opgelet moet worden. Zodat er geen seksueel misbruik meer kan gebeuren.
- Ze vinden dat je erover moet praten met iemand als je seksueel misbruik hebt meegemaakt. En dan moet die persoon je geloven.
- Ze vinden dat je voor jezelf moet opkomen. Dat je NEE kunt zeggen als je geen seks wil.
- Ze vinden dat je soms ook later nog hulp nodig hebt

Page 21 SFG, 11 april, Coppus, Nijmegen Radboud umc

V. Aanpak

Hoe vergroot je de veiligheid?

Oplossing	Percentage
Mis normaal toe die zaken weten je verkracht	~85%
Zing ervoor dat mensen weten waar je bent	~75%
Deug een alarm	~65%
Waar hoe je te veilig kunt paden	~55%
Prakt met iemand samen je vertrouwens in hebt	~45%
Laat een voor jezelf op te houden	~35%
Blijf weg bij gevaarlijke situaties	~25%
Heeft geen persoonlijke informatie	~15%

Page 22 SFG, 11 april, Coppus, Nijmegen Radboud umc

V. Aanpak

Hoe kunnen anderen je helpen om je veilig te voelen?

Manier van helpen	Percentage
Niekt en/of geef advies en/of hulp bij het nemen van beslissingen	~85%
Vertel over zaken en en wie	~75%
Vertel wat de recht zegt laterover	~65%
Vertel wat er is niet mag hoe anderen te behandelen	~55%
Vertel wat er is niet ok te wat anderen moet je doen	~45%

Page 23 SFG, 11 april, Coppus, Nijmegen Radboud umc

V. Aanpak

Welke ondersteuning is nodig wanneer het toch gebeurd?

Ondersteuning	Percentage
Mensen die er voor je zijn	~95%
Ondersteuning om gewoon je leven te leiden	~85%
Weten wat er met die ander gaat gebeuren	~75%
Weten wat er gaat gebeuren	~65%
Met wie wordt er nog meer over gesproken?	~55%
Raadsman/vrouw	~45%
Men moet geloofd worden	~35%
Er moet geluisterd worden	~25%

Page 24 SFG, 11 april, Coppus, Nijmegen Radboud umc

Verstandelijk beperkt en ook nog misbruikt!

Take Home Message:

Zorg dat je hen ziet!
Zorg dat je hen hoort!
Zorg dat je hen herkent!
Zorg dat je hen ondersteunt!

En denk niet: **Verstandelijk beperkt en ook nog misbruikt!**

Pagina 25

SPG, 11 april, Coppus, Nijmegen

Radboud umc

Verstandelijk beperkt en ook nog misbruikt!

Belangrijke adressen:

- www.kennispleingehandicapensector.nl
- MEE.nl
- NVAVG.nl

- ww.Begrensdeliefde.nl
- www.inveiligehanden.nl

- DVD
- - Praten over seks: www.carantegroep.nl
- - Stichting Handicap en seksualiteit: Liefde kent geen grenzen: www.deschildpad.nl

SPG, 11 april, Coppus, Nijmegen

Radboud umc

Verstandelijk beperkt en ook nog misbruikt!

Dr. AMW Coppus
Tonnie.Coppus@Radboudumc.nl
T.Coppus@dichterbij.nl

Pagina 27

SPG, 11 april, Coppus, Nijmegen